

תקציר התפיסה החינוכית של צה"ל בתחום הנחלת זכרון השואה

"החינוך להנחלת זיכרון השואה מהווה מרכיב חשוב בכלל החינוך שמקנה צה"ל לחייליו. צה"ל יפעל להנחלת זיכרון השואה על מנת לחזק את הקשר ואת תחושת השייכות של החייל למדינת ישראל ולצה"ל". (תורת החינוך הצבאי)

השואה מהווה אירוע מפתח בתולדות העם היהודי וקו שבר קשה ומשמעותי בתולדות המין האנושי כולו. זהו אירוע ייחודי בעל השלכות לאומיות ואנושיות חשובות ביותר. על אף הריחוק מן האירועים ההיסטוריים, מהווה זיכרון השואה מרכיב חשוב בזהות ובתודעה הישראלית והיהודית כיום, והוא כולל עיסוק רחב של תתי-נושאים, מסרים ודגשים הנוגעים במעגלים השונים- האישי, המשפחתי, הקהילתי, הלאומי והאוניברסלי.

העיסוק בהנחלת זיכרון השואה בצה"ל תתקיים כחלק מן העיסוק החינוכי הרחב בתחומי הזהות הישראלית-יהודית, ומטרותיו הן טיפוח תחושה איתנה של שייכות והקניית חינוך ערכי בקרב חיילי ומפקדי צה"ל.

מסע "עדים במדים" הינו אחד מהתכניות החינוכיות הייחודיות בתחום הנחלת זיכרון השואה והוא מיועד למפקדים, ובמרכזו חיזוק המחויבות לזיכרון השואה והקשר בין עברנו כעם לחיינו היום ולהמשכיות הקיום היהודי.

למסע שתי מטרות מרכזיות ומשולבות:

האחת – חיזוק הזהות ותחושת השייכות והמחויבות לצה"ל, למדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית ולעם היהודי.

השנייה – מתן תשתית להרחבת הזהות הפיקודית ולחיזוק הכשירות הערכית בקרב מפקדי צה"ל.

תכנית המסע עוברת דרך שלושה מעגלי תוכן מרכזיים:

המעגל האישי-קהילתי-יהודי: נוגע בסיפור המשפחתי של הניצולים ובמעגל הרחב יותר של העם היהודי ומורשתו. השואה היא בראש ובראשונה סיפור יהודי ועל כן מתמקד בהכרת העולם היהודי העשיר שנחרב ומאפשר לפקוד את מחוזות האובדן והכאב ולזכור את הנספים.

המעגל הלאומי-ישראלי: נוגע בסיפור הלאומי של השואה והתקומה, ובמשמעויות הלאומיות המתמקדות בחשיבות הריבונות והעוצמה של העם היהודי במבט לעתיד. במעגל זה חונה העיסוק בביטויי הגבורה הפיזית והרוחנית בגטאות ובמחנות, וביכולתו של העם היהודי לאסוף את שבריו ולקיים מדינה עצמאית. המעגל ההומניסטי-אוניברסלי: נוגע במשמעויות המוסריות הרחבות של השואה שנגרמה על ידי בני אדם במרכז הציוויליזציה המודרנית ולעיני כל.

השואה מעוררת שאלות ומחייבת שיח על כבוד האדם, בחירה בטוב וברע, אדישות לנוכח סבל, בחירתם של חסידי אומות עולם, הציות לסמכות וגבולותיו, בחירתם של הרוצחים ועוד.

שלושת עולמות התוכן הללו ומאפייני המסע הייחודיים מייצרים פלטפורמה המזמנת למשתתף חוויות למידה מגוונת ומאפשרת הרחבה והעמקה בנושאים ובשאלות של זהות וערכים.

את התהליך הפיקודי-חינוכי המכוון להשגת יעדי המסע ולקיום שיח פתוח מובילים קצינים בכירים המפקדים על צוותי המשלחת ואחראים על תיווך וחיבור המסע להקשר האזרחי, הצבאי והפיקודי. המפקדים עוברים הכנה ייעודית במטרה לגבש את תפיסת תפקידם ולחדד את מורכבות השיח נוכח אתגרי השעה.

מסע "עדים במדים" הוא פעולה חינוכית שמעצם טבעה שואפת לעסוק במשמעויות השונות של השואה לגבי מציאות ימינו. יחד עם זאת אסור כל קישור ישיר או השוואות שאינן נכונות מבחינה היסטורית ושיש בהן להוות שימוש פסול בזכר השואה וקורבנותיה. בשל הרגישות והמשקל הציבורי הנרחב של הנושא, ובשל העובדה שיחידים וקבוצות שונות בחברה הישראלית מפרשים את משמעויות השואה באופן שונה, נדרשת התמודדות תמידית וזהירה עם שאלות מורכבות ועם אתגרים של איזונים בין הסיפור ההיסטורי למשמעויותיו.

